

Vastaus artikkeliin Sellossa kellumassa - ostarikirjasto erikoiskirjastolasten silmin

Ellen Karhulampi & Oili Sivula

Oli kiinnostavaa lukea erikoiskirjastojen edustajien vaikutelmia kirjastostamme. Muutamat artikkelissa esitetyt kysymykset ja kommentit herättivät meissä halun jatkaa keskustelua kirjastojen välisten rajojen ylityksen merkeissä. Tasa-arvon ja kansalaisten sivistämisen tukeminen ovat edelleen keskeisiä toimintaperiaatteita kirjastoille maksuttomina ja helposti saatavilla olevina palveluina. Ne ovat taustalla myös uusissa palvelumuodoissa, kuten työpajatoiminnassa ja kellovissa kokoelmissa, joilla asiakkaita pyritään kohtaamaan ajanmukaisella tavalla.

Maksuton pääsy tiedon ja kulttuurin lähteille kaikille kansalaisille, riippumatta heidän asuinpaikastaan ja varallisuudestaan, muodostaa yleisten kirjastojen toiminnan pääperiaatteen, joka on kirjattu myös OKM:n kirjastorahoituksen perusteisiin. Siksi Espoon kaupunginkirjasto näkee kaikki käyttäjänsä asiakkaina, riippumatta heidän kotipaikastaan.

Espoon kaupunginkirjasto toimii osana pääkaupunkiseudun HelMet-kirjastoja ja lähtökohtaisesti Espoon palvelut kuuluvat kaikille pääkaupunkiseutulaisille; vastavuoroisesti espoolaisilla on oikeus käyttää minkä tahansa muun HelMet-kirjaston palveluja.

Tekemällä oppiminen toimintafilosofiana

Pajatoiminta - Makerspace-ajattelu - on kansainvälisesti katsoen nousussa oleva kirjastotrendi, joka perustuu monipuolisempaan oppimiskäsitykseen kuin pelkästään lukemalla oppimiseen. Tekemällä oppiminen ja yhteisöllisyys ovat toimintatapoja, joilla toteutetaan yleisille kirjastoille kirjastolaissa määriteltyä tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämisen tehtävää muodostamalla pajoista uudentyyppinen oppimisympäristö. ¹ Vuonna 2016 voimaan tulevassa OPSissa on myös tavoitteena toisenlainen oppiminen.

Tekemällä oppimisen Espoon kaupunginkirjasto on ulottanut myös henkilöstönsä toimintafilosofiaksi. Tavoitteenamme ei ole, että henkilökunta hallitsee kaikki sovellukset, välineet ja vimpaimet ennen kuin saatamme ne asiakkaiden käytettäväksi.

¹ Makerspaces, participatory Learning, and Libraries. The unquiet Librarian.

<https://theunquietlibrarian.wordpress.com/2012/06/28/makerspaces-participatory-learning-and-libraries/>. Linkki: 1.7.2015

Manufacturing Makerspaces. American Libraries. February 6, 2013.

<http://americanlibrariesmagazine.org/2013/02/06/manufacturing-makerspaces/>

Opettelemme välineiden käyttöä yhdessä asiakkaiden kanssa ja tarjoamme myös asiakkaille mahdollisuuden jakaa osaamistaan - opastamalla muita asiakkaita ja henkilökuntaakin. Tämän palvelufilosofian asiakkaat ovat ottaneet innostuneina vastaan. Kaikkea ei tehdä valmiiksi vaan rohkaistaan yhdessä kokeilemiseen ja luovuuteen.

Yleisellä kirjastolla on lain puitteissa mahdollisuus periä suoritteistaan enintään niiden omakustannusarvoa vastaavia maksuja. 3D-tulosteiden, paitaprinttausten tai pajavälineistön käytön omakustannushinta ei loppujen lopuksi ole kovin korkea. Maksullistaminen asettaisi asiakkaat eriarvoiseen asemaan oppimisessa ja uuteen teknologiaan tutustumisen mahdollisuuksissa. Lisäksi pajatyöskentely ja pajojen tarjoamat välineet elävät kaiken aikaa. Kyse ei ole niinkään tiettyjen välineiden tarjoamisesta vaan enemmänkin oppivaan ajattelutapaan ohjaamisesta, joka toivottavasti johtaa jatkossa yhä asiakaslähtöisempään toimintaan.

Tasa-arvon ja osaamisen tuki

Kyky seurata teknistä kehitystä ja omaksua teknologiaa itselle sopivassa muodossa kasvaa kaiken aikaa yhä merkittävämmäksi osaksi kansalaistaitoja. Yleinen kirjasto on tällä hetkellä ainoa julkinen organisaatio, jossa kansalaisia tuetaan tässä toiminnassa matalan kynnyksen periaatteella.

Myös kaupunki edellyttää meiltä palveluja, jotka tukevat strategian tavoitetta kuntalaisten pärjäämisestä yhteiskunnassa ja esimerkiksi vanhukset kykenevät tarjotun tuen avulla hoitamaan asioitaan kotoa. Olemmekin erityisen ylpeitä pajatoiminnassamme siitä, että se on tavoittanut esim. 3D-printtausopastuksella tai ohjelmointityöpajoilla eläkeläisiä, maahanmuuttajia, naisia jne. uudelle teknologialle ns. epätyypillisiä käyttäjäryhmiä.

Punaisena lankana yleisen kirjaston palveluissa kaiken kaikkiaan on eriarvoisuuden ehkäiseminen ja digitaalisen maailman kansalaisuuden mahdollistaminen kaikille. Mitä heikompi ja epävakaampi yhteiskunnan taloudellinen tilanne on, sitä tärkeämmäksi tämä tavoite muuttuu.

Kelluvat kokoelmat vastaavat asiakkaiden tarpeisiin

E-aineistojen aikakaudella kokoelmatyö pääkaupunkiseudun suuren ja liikkuvan käyttäjäkunnan palveluna on haastava tehtävä. Keskitetty valinta on toiminut hyvin HelMet-kokoelman luomisen välineenä. Jo ilmaisten varausten liikkuminen kuntarajojen yli on tuonut asiakkaiden ulottuville paikallisesta kokoelmasta riippumattoman, suuren kokoelman.

Kelluvia kokoelmia käyttävien kirjastojen havaintojen mukaan kelluvat kokoelmat vastaavat paremmin asiakkaiden tarpeita kuin perinteiset, yhden kirjaston kokoelmat.² Logistiikkakulujen väheneminen on myös selkeä etu.

² Bartlett, Wendy: Good News: How Floating Collections Enhance Readers Advisory. Libraries Unlimited. March 2010. <http://www.readersadvisoronline.com/ranews/mar2010/bartlett.html>

Asiakkaiden kokoelmien käyttötapoja on tutkittu eri tavoin pääkaupunkiseudun kirjastoissa ja uusia seurantatyökaluja hankkimalla seurataan jatkuvasti asiakaskäytöstä. Kelluva kokoelma tukee asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksien kasvua ja käytön seuranta antaa kirjastoammattilaiselle lisää välineitä palvella paremmin.

Kirjastoammattilainen tutkii joka viikko, vastaako paikalla oleva kokoelma asiakkaiden tarpeita ja ajankohtaisen ja erilaisen tarjoaminen ovat yhä kirjaston tehtäviä, kokoelmatyöstä tulee päivittäistä ja aikaa seuraavaa sen sijaan, että tutkitaan tarjontaa kustantajilta ja ollaan kiinni kerran hankitussa. Kokoelmatyö kehittyy ja palaa entistä tärkeämpänä ammattilaisten työnkuvaan. Kirjastopalvelu on tärkeä sivistyneen yhteiskunnan tehtävä eikä sivistyneisyys tarkoita pysähtyneisyyttä.

Tietoa kirjoittajista

Ellen Karhulampi
Palvelujohtaja, digitaaliset palvelut ja IT
Espoon kaupunginkirjasto
Email ellen.karhulampi@espoo.fi

Oili Sivula
Aluejohtaja, Leppävaaran alue
Espoon kaupunginkirjasto
Email oili.sivula@espoo.fi